

O‘ZBEKISTON AGRAR FANI XABARNOMASI

№ 1/2 (13) 2024

maxsus son

**“Yangi O‘zbekistonda-ilm,
fan qaldirg‘ochlari”**

**LYIHA RAHBARI VA
TASHABBUSKORI:**

O'zbekiston Respublikasi
Qishloq xo'jaligi vazirligi
Toshkent davlat agrar universiteti

BOSH MUHARRIR:

Kamoliddin SULTONOV

BOSH MUHARRIR

O'RINBOSARI:

Laziza G'OFUROVA

IJROCHI DIRECTOR:

Baxtiyor NURMATOV

MAS'UL KOTIB:

Ubaydullo RAHMONOV

DIZAYNER-SAHIFALOVCHI:

Denislam ALIMKULOV

Nashr O'zbekiston Respublikasi
Oliy attestatsiya komissiyasining
ilmiy jurnallar ro'yhatiga olingan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
huzuridagi Axborot va ommaviy
kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
2022-yil 25 fevralda 1548-sonli
guvohnoma bilan qayta ro'yxatga
olingan.

Jurnal 2000 yil aprel oyidan tashkil topgan
jurnal bir yilda 6 marta chop etiladi.

Bosishga ruxsat etildi: 04.03.2024.

Qog'oz bichimi 60x84^{1/8}

Offset usulida cosildi. Biyurtnoma №

Adadi: 100 nusxa.

«Agrar fani xabarnomasi» MCHJ
bosmaxonasida chop etildi.

Korxonaning manzili: Toshkent viloyati,
Qibray tumani, Universitet ko'chasi,
2-uy

O'ZBEKISTON AGRAR FANI XABARNOMASI

№ 1/2 (13) 2024

Ilmiy-amaliy jurnal

Tahrir hay'ati raisi:

Abdurahmonov Ibrohim

O'zbekiston Respublikasi

Qishloq xo'jaligi vaziri

Tahrir hay'ati a'zolari:

S.Islamov

H.Mardanov

K.Sultonov

A.Abduvasikov

D.Mamadiyarov

E.Berdiboyev

U.Akramov

Y.Raxmanov

A.Qurbonov

I.Namozov

B.Nortojiev

N.Shodieva

X.Xamroyev

M.Do'stmuxamedova

A.Achilov

G.Norinboyeva

Sh.Durxodjeyev

Ta'asischi:

Agrar fani xabarnomasi MCHJ

Manzil: 100164, Toshkent, Universitet ko'chasi 2-uy,
ToshDAU.

Tel: (+99871) 260-44-95. Faks: 260-38-60.

e-mail: nurmatovbaxtiyor868@gmail.com

Maqolada keltirilgan fakt va raqamlar uchun
mualliflar javobgardir.

**ВЕСТНИК АГРАРНОЙ НАУКИ
УЗБЕКИСТАНА**

**BULLETIN OF THE AGRARIAN
SCIENCE OF UZBEKISTAN**

MUNDARIJA

1-sho'ba

Qishloq xo'jalik ekinlari agrotexnologiyasi va o'simliklar genetik resurslarini boyitish

Ismonaliyev S.D., Mirzaxodjayev Sh.Sh. Traktorga quyosh batareyasini o'rnatishning innovatsion texnologiyasi..	6
Abdunabiyev J.O., Mirzaxodjayev Sh.Sh. Savzavot ko'chat ekish mashinasi konstruksiyalarini tahlil qilish.....	7
Дедаханова Х.М., Хуррамов А.А. Ресурс тежамкор усулда етиштиришда баҳорги юмшоқ буғдойни ривожланиш фазаларининг ўтиш жадаллиги ва биометрик кўрсаткичларига таъсири.....	10
Гуломова Р.М., Елмуродова Н.Х., Хуррамов А.А. Маркерларга асосланган селекция ёрдамида тупроқ шўрланишига чидамли баҳорги юмшоқ буғдойнинг дон сифат кўрсаткичлари юқори бўлган нав ва тизмаларини танлаш.....	13
Махмудjonov M.I., Tilavoldiyeva M.A., Pulatov F.E. Takroriy ekilgan yeryong'oq ko'chat qalinligiga ekish muddatlari va sxemalarining ta'siri.....	17
Saidahmatova M.U., Xolmurodova G.R. Kunjut (<i>Sesamum Indicum L.</i>) o'simligi haqida ma'lumotlar.....	18
Sirojiddinov D.R., Abdiyev N.E. <i>Компас-3d</i> grafik dasturini «muhandislik va kompyuter grafikasi» fanida qo'llanilishi.....	20
Тарканов D.B., Xalilov R.D. Sabzavot xosilini yetishtirishda texnikadan samarali foydalanish.....	23

2-sho'ba

Meva-sabzavotchilik va uzumchilik hamda issiqxona mahsulotlarini yetishtirishda innovatsion agrotexnologiyalarni qo'llab, ekologik toza mahsulot yetishtirish.

Амирова Н.М., Исламов С.Я., Намозов И.Ч. Интенсив боғларида олманинг Гренни Смит навининг хосилдорлигига экиш схемаларини таъсири.....	26
Хамраева N.Z., Islamov S.Ya., Xomidjonov A.A. Yashil qalamchalarning ildiz oluvchanligiga tayyorlash muddatining ta'siri.....	28
Xasanova M.I. O'zbekistonda yetishtiriladigan olxo'ri navlari va uning inson organizimiga ta'siri.....	30
Сативалдиев Ф.А., Тохирова Ф.У., Исмоилова С.С., Дурходжаев Ш.Ф. Тошкент вилоятини тупроқ ва иқлим шароитида патиссон етиштириш.....	32

3-sho'ba

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini saqlash, qayta ishlash, standartlashtirishni rivojlantirish va resurs tejamkor texnologiyalardan foydalanish

Muxsinov A.U., Isroilov S.U. Unabidan sukat tayyorlash sohasidagi texnika evolutsiyasi. vaqt va imkoniyatlarini tekshirish.....	38
Azimqulova T.H., Ermatov O. S. Aholini sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlashni takomillashtirish.....	40
Azimqulova T.H., Xoldorov B.B. Mamlakatimiz oziq-ovqat sanoatini rivojlantirish istiqbollari.....	42
Mamadiyev J.M., Nazirov S.O'. Kichik korxonalar va qishloqlar uchun samarali meva va sabzavotlarni saqlash texnologiyalari tadqiqi.....	44
Usmonov A.I., Ashurmetova N.A. Organik sabzavot mahsulotlarini ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish.....	46
Yaxshilqov S.B., Issaqov Sh.A. Quritish qurilmalari bo'yicha zamonaviy izlanishlar tahlili.....	48
Юсупова Н.Р., Кобилова Г.И. Эффективные методы переработки картофельного крахмала в сухом жарком климате.....	49

4-sho'ba

Qishloq xo'jaligi ekinlarida tuproq unumdorligini oshirish va ekologik toza mahsulotlarni yetishtirishda kasallik va zararkunandalarga qarshi kurashning zamonaviy usullari

Абдуназаров К.А., Ирисов Х.Д. Митти томчикартлар ёдамида дисперсион таҳлил услуги.....	52
Axatova Sh.A., Gulmurodov R.A. Go'zada uchrovchi kasalliklar va chora tadbirlari.....	54
Айитбаева М.Д., Содиков Б.С. Фитофтороз томатов. профилактика и меры борьбы.....	55
Ruziyev R.D., Mamiyev M.S., Hamrayeva D.U. Kartoshka hosildorligini oshirishda mikroorganizmlarning keltiradigan zarari.....	58
Ma'ripova M.M., Sunnatullayeva M.F., G'ulamova Z.S. Sug'oriladigan tipik bo'z tuproqlarda ekin turlari bo'yicha fosfor parchalovchi bakteriyalarning faolligi.....	60
Suvanqulova S.Sh., Mirxaydarova G.S., Xushatova Sh.F. Ona vatan, ona tuprog'im - rivojning uchun jonim fido!.....	62
Nabijonova G.Q., Qodirova D.A. Tuproq deklaratsiyasi.....	64
Nuralieva D.S., Muhammadiyeva D.Sh. Don dukkakli ekinlarning ombor zararkunandalari va ularga qarshi kurashning samarali usullari.....	66

O'ZBEKISTON AGRAR FANI XABARNOMASI

Рахимжонов А.Ф., Асатова С.С. Оценка химико-технологических свойств отходов хлопчатника, как вторичного сырья для дальнейшей переработки.....	67
Рахимова М.Б., Носирова З.Ф. Бузоқбоши қўнғизларига қарши кураш бўйича адабиётлар шарҳи.....	70
Синдаров Ж., Шадиёва Н.И. Лалми шароитларда ўсимлик қолдиқларининг тупроқ агрегатларини шаклланишидаги аҳамияти.....	72
Shadiyeva N.I., Ochilova O.A., Xolmatova Sh.H., Jabborova M.O., Kamalxodjaeva M.F. Tuproq gumusining hosil bo'lishiga o'simlik qoplamining ta'siri.....	74
Xasanova Sh.F. 14 nuqtali propileya (<i>Propylaea Quatuordecimpunctata Linne, 1758</i>).xonqizi qo'ng'izining tarqalishi, ekologiyasi va qishloq xo'jaligidagi ahamiyati.....	77
Tursunov I.A., Fayratova M.K. Вика ва рапс экинларини кузги буғдойдан кейин экиш ва уларнинг ўсиб-ривожланиш хусусиятлари.....	79
Файратова М.К., Ходжамқулова С.С., Раҳманов У. Токнинг антракноз касаллиги ва унга қарши кураш чораларини такомиллаштириш.....	82
Ruziyev R.D., To'layeva Sh.U., Dekonboyeva Z.B., Ro'ziqulov D.N. Bog'larga kuchli zarar yetkazuvchi qalqondorlar hamda ularga qarshi xilokorus entomofaglarining ahamiyati.....	85
Sodiqova G.S., Xojimurodov S.B., Nodirova N.J. Tuproqning ifloslanishi: ta'rifi, sabablari, oqibatlari va yechimlari.....	86

5-sho'ba

O'rmon va dorivor o'simliklarni yetishtirish hamda atrof-muhit muhofaza etishda istiqbolli texnologiyalardan foydalanish.

Shodmonova D.B., Amanova M.M. <i>Taraxacum Officinale</i> (dorivor momaqaymoq) o'simligining bioekologiyasi, dorivorlik xususiyatlari va amaliy ahamiyatini o'rganish.....	90
Anvarova D.S., Karieva G.A. The future in Uzbekistan lies in green technologies.....	92
Miraliyeva X.M., Sativaldiyev F.A., Mahkamov T.X. O'rmonlarning ekologiyani saqlashdagi ahamiyati.....	94
Zohirov A.Z., Ochilov T. O'zbekiston florasida totim (<i>Rhus</i>) turkumi kolleksiyasi.....	96
Odilova M.Y., Sharopova Sh.R. Zaytun (<i>Olea</i>) – o'simligining dorivor xususiyatlari.....	98
Ozodbekova G.A., Zubaydulloyeva K.A., Yuldashova X.T. Zaytun daraxtining agrotekhnologiyasi va dorivor xususiyatlari.....	100
Yaxshibekov G.R., Qaysarov V.T. Ekma za'faron (<i>Crocus Sativus L.</i>) ni bioekologik xususiyatlari.....	104
Avazmatova H.U., Qaysarov V.T. Oddiy igir (<i>Acorus calamus</i>) ni vegetativ ko'paytirish usullari.....	106
Xo'shboqova M.A., Saydaminov H.L., Turdiyev S.A. Landshaft kompozitsiyasi turlari va zamonaviy bog'-park san'ati.....	107
Xatamov U.I., Qutlimurotov U.M. Atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha istiqbolli texnologiyalardan foydalanish.....	110
Zubaydulloyeva K., Xatamov B.Y. Xind nastarinini vegetativ kўpaytirish.....	112

6-sho'ba

Ipakchilik va chorvachilik mahsulotlarini yetishtirish, mahsuldorligini oshirish, saqlash va qayta ishlashda hamda veterinariyada qo'llanilayotgan texnologiyani o'rni

Zunnunova K., Mamtaliev Sh.S., Allayarov Sh.Sh., Dosmukhamedova M.Kh. Milk production of black holshin breed cows using the seed of improved breeding bulls.....	115
Boyuqlova D.D., Yalg'ashev X.A., Berdiyev H.B. (<i>Bombyx Mori L.</i>) tut ipak qurtiga tut navlarining barg xususiyatlari va ozuqabopligini ta'sirini o'rganish.....	117
Burxonov J.Sh., Chimpayizov F.N. Fermalarda sut tarkibidagi yog' miqdorini aniqlash.....	118
Akhmadov Sh., Dosmukhamedova M.Kh., Mamtaliev Sh.S., Donayev H.A. Different feeding and breeding technologies of dairy cows to increase productivity.....	120
Orazova D.A., Turganbaev R.U. Qoraqalpoq sur qo'ylari terisining gistologik tuzilishi bo'yicha selektsiyalash.....	121
Maxmurov I.B., Dexqonova D.R. Aydar – arnasoy ko'llar tizimi ixtiofaunasi va baliqchilikdagi ahamiyati.....	124
To'xtamurodov B.U., Maxmurov I.B., Safarova F.E. Qashqadaryo viloyati sharoitida baliqlarda uchraydigan xilodonellyoz kasalliklari va ularni baliqlar mahsuldorligiga tasiri.....	125
Abdееva A.P., Ulmasov B.F. Применение ультразвукового метода исследования в диагностике вторичной глаукомы у собак.....	127
Dўсёрова Д.А., Ўлмасов Б.Ф. Чорва ҳайвонларида актиномикоз касаллиги этиологияси, патолого-анатомик ўзгаришлар, даволаш ва олдини олиш чоралари.....	130
Shokirova Sh.A., Troyanovskaya R.A. Parranda tuxumlarining morfologiyasi va ularning xususiyatlari.....	132
Файзуллаева Б., Волинкина А.К., Нуриллаева П.Р., Вахидова Д.С. Использование этафоса против эндофильных мух в условиях Узбекистана.....	135
Vakhidova D.S. Volinkina A.K., Nurullaeva P.R. Use of ethafos against endophilic flies in conditions of Uzbekistan.....	142
Zaripova Sh.G., Soxibova N.S. Toshkent viloyati sharoitida tutni yogochlashgan bargsiz qalamchalaridan buta tutzor tashkil etish.....	147
Sharofova B.B., Sultonnazarova M.J., Bekkamov Ch.I. Pillachilik sohasiga zamonaviy xorij texnologiyalarini joriy etish va mavsumiy ipak qurti boqishda xotin-qizlar ishtirokini yo'lga qo'yish orqali kasanachilik faoliyatini rivojlantirish.....	149

UO*K: 582.3.522.4:

Odilova Madina Yoqubovna²

Buxoro davlat universiteti, Biotexnologiya yo'nalishi 2-kurs talabasi. azizmadina1621@gmail.com

Sharopova Shahnoza Raxmatilloevna¹

B.f.f.d., (PhD) dotsent, Buxoro davlat universiteti. s.r.sharopova@buxdu.uz

ZAYTUN (*OLEA*) – O'SIMLIGINING DORIVOR XUSUSIYATLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada zaytun o'simligining biologiyasi va dorivor xususiyatlari, xalq tabobatidagi ahamiyati haqida ma'lumotlar keltirilgan. Zaytun moyi yog'lar orasida eng foydalisi hisoblanadi. Uning yordamida kishi oshqozon va ichak kasalliklarini davolash mumkin. Zaytun moyi go'zallik eliksiri hisoblanadi. U terini namlantirib, rangini yaxshilaydi va ajinlarni yo'qotadi. Zaytun moyi tarkibida to'yinmagan yog' kislotalari – olein kislotasi bor. U inson organizmidagi xolesterinni parchalaydi, qon tomir devorini mustahkamlaydi. Zaytundagi linol tanadagi jarohatlarning tez bitishiga, ko'z ravshanligiga yordam beradi. Yurak kasalliklarini oldini oladi, ularni samarali davolaydi. Yurakning yosh saqlanishiga yordam beradi.

Kalit so'zlar. Zaytun moyi, kimyoviy tarkibi, tibbiyotda qo'llanilishi, olein kislotasi, kosmetologiyada qo'llanilishi.

Лекарственные свойства растения Оливки (Olea)

Аннотация. В данной статье содержится информация о биологии и лечебных свойствах оливкового растения, его значении в народной медицине. Оливковое масло является наиболее полезным среди масел. С его помощью человек может лечить заболевания желудка и кишечника. Оливковое масло – это эликсир красоты. Увлажняет кожу, улучшает ее цвет и устраняет морщины. Оливковое масло содержит ненасыщенные жирные кислоты – олеиновую кислоту. Оно расщепляет холестерин в организме человека, укрепляет сосудистую стенку. Линолеум на оливковом масле способствует быстрому заживлению ран на теле, ясности зрения. Предотвращает сердечные заболевания, это лечит их эффективно. Это заставляет сердце оставаться молодым.

Ключевые слова: Оливковое масло, химический состав, применение в медицине, олеиновая кислота, применение в косметологии.

Medicinal properties of the Olive plant (Olea)

Abstract. This article provides information about the biology and medicinal properties of the olive plant, its importance in folk medicine. Olive oil is the most beneficial among the oils. With its help a person can treat diseases of the stomach and intestines. Olive oil is a beauty elixir. It moisturizes the skin, improves its color and eliminates wrinkles. Olive oil contains unsaturated fatty acids – oleic acid. It breaks down cholesterol in the human body, strengthens the vascular wall. Restores a person's over all health, cures various diseases. Linoleum in olive oil promotes rapid healing of wounds on the body, clarity of vision. Prevents heart disease, it treats them effectively. It causes the heart to keep young.

Keywords: Olive oil, chemical composition, use in medicine, oleic acid, use in cosmetology.

Zaytun moyi – "Oleum" (Olivarum)

O'simlikning nomi. Zaytun – *Olea europaea* L.; zaytunguldoshlar – *Oleaceae* oilasiga kiradi. Doim yashil daraxt bo'lib, bo'yi 8 – 10 metr gacha yetadi, ayrim turlari 4 – 6 metr balandlikda o'sadi. Ildizlari o'q ildiz tizimli. Bargi oddiy qalin lansetsimon yoki cho'ziq, tekis qirrali, ustki tomoni to'q yashil, pastki tomoni esa kulrang, qisqa bandi bilan poyada qarama-qarshi o'rnashgan. Gullari ko'rimsiz, mayda shingilga yoki kam shoxli ro'vakka to'plangan. Mevasi – tuxumsimon yoki sharsimon danakli ho'l meva, bir dona mevasining og'irligi 12 – 18 g keladi. Mevasi pishgandan so'ng to'q binafsha, qoramtir tusda bo'lib, usti mumsimon g'ubor bilan qoplangan.

May – iyun oylarida gullaydi, mevasi sentabr – dekabrda pishadi. Zaytun o'simligining o'sish davri uzoq bo'lib, qulay ob-havo sharoitida 1000 yilgacha umr ko'radi. Ko'pincha 200 – 300 yil yashaydi. [1, 2]

1-rasm. Zaytun eksplantlarini in vitro sharoitida rivojlanishi.

Geografik tarqalishi. Zaytun Ispaniya, Italiya, Portugaliya, Gretsiya, Tunis, Suriya, Isroilda eng katta maydonlarga ekiladi, qisman Gruziya va Ozarbayjonda ham yetishtiriladi. O'rta Osiyoda, Turkmanistonda 1938 – 1940 yillarda zaytunzorlar tashkil etilgan, ammo e'tiborsizlik tufayli ular qarovsiz qolib, yo'qolib ketgan. Hozirgi kunda zaytun o'simligi Surxondaryo viloyatining Denov hududida o'stirilmoqda. [2, 5]

Mahsulot tayyorlash. Zaytun mevalarini siqish (presslash) yo'li bilan yuqori sifatli moy olinadi.

Kimyoviy tarkibi. Zaytun mevasi tarkibida 25 % dan 80 % gacha moy, barglarida 0,04 % efir moylari bo'ladi. Moyning tarkibida olein kislotasi 70-85 % bo'lsa, linol kislotasi 5-10 % ni tashkil qiladi. Barglarida organik kislotalar, fitosterin, oleyropein glikozidlari, mum, flavonoidlar, efir moylari bo'lib, uning tarkibiga efir, fenollar, kamfen, evgenol, sitral va spirtlar kiradi.

Zaytunning yashil pishmagan mevalari tarkibida uglevodlar, oqsillar, pektin, kaliy, fosfor, temir tuzlari, B va C vitaminlari hamda karotin mavjud. [2]

2-rasm. Zaytun mevasi.

Ishlatilishi. Zaytun moyi yurak – tomir kasalliklarida, ayniqsa infarkt va insultning oldini olishda, tumovda, soch va teri parvarishida foydali vosita sanaladi. Ovqat hazm qilish tizimi uchun juda foydali. U buyrak, oshqozon, oshqozonosti bezi va jigar faoliyatini yaxshilaydi, oshqozon va o'n ikki barmoqli ichak yarasining bitishiga yordam beradi. Gemoroyni davolashda tavsiya etiladi. Ich qotib qolishida va muntazam ich kelmaslik holatlarida bir choy qoshiq zaytun yog'i ichgan ma'qul. Bundan tashqari zaytun yog'i safro haydash xususiyatiga ega, shuning uchun uni muntazam iste'mol qilish o't – tosh kasalligini yoki o't pufagini davolashda yordam beradi. Bundan tashqari, ba'zi dorivor moddalarni erituvchi sifatida va mazlar tayyorlashda ham ishlatiladi. Zaytun moyidan oziq – ovqat sanoati hamda texnikada foydalaniladi. [1, 2]

Zaytun moyining hamma turi badanni quvvatlantiruvchi, haroratni tushiruvchi, shish va toshmalarda (uchuq, eshakyem), jarohat va yaralarda, bo'g'inlardagi og'riqlarda, ayniqsa eskirgan zaytun moyi surtma qilinsa, podagra bilan og'riganlarga foyda qiladi. Bundan tashqari bosh a'zolari (bosh og'rig'ida, quloq oqmasida, muntazam qonaydigan milklarda, qimirlaydigan tishlarni mustahkamlashda, tish og'rig'ida), ko'z a'zolari (kataraktada), nafas va ko'krak a'zolari (astma va o'pka kasalliklarida) kasalliklariga davo hisoblanadi. [3, 4]

Zaytun moyi eng ko'p energiya chiqishini ta'minlaydi. Bu esa ayniqsa qish paytlarida juda zarur bo'lib, barcha a'zolarining me'yorida ishlashi va stress holatidan chiqib ketishga yordam beradi. Uning tarkibidagi linolen kislotasi kerakli quvvat beradi va bu bir hujayradan ikkinchisiga signal tashuvchi impuls uzatishga ko'maklashadi. Bu esa bizga yaxshi o'ylashga, xotirada ma'lumotlarni saqlashda, zarur hollarda ulardan foydalanish imkonini beradi. Ushbu kislotada, ona qornida embirion rivojlanishi uchun zarur.

Zaytun «Olimentin», «Sistenal», «Enatin», «Rovatin», «Rovaxol» kabi kompleks preparatlar tarkibiga kiradi. [5]

Zaytun moyi ustida olib borilgan tadqiqot natijalari.

- Zaytun tarkibida omega – 3 yog' kislotasi mavjud bo'lib, homilador ayollarda bu yog' kislotasi yetishmasa, bu keyinchalik bolaning o'qib o'rganish qobiliyatida tuzatib bo'lmaz buzulish bo'lishiga olib keladi.

- Zaytun moyi – ovqat qovurishda sog'liq uchun umuman bezarar bo'lgan yagona moy sanaladi. Masalan, biz ko'p foydalaniladigan kungaboqar va makkajo'xori moyining yagona kamchiligi shundaki, ular tez oksidlanib qoladi, ayniqsa qizdirib ochiq holatda qoldirilsa. Oksidlangan mahsulot esa oshqozon – ichak shilliq pardasi uchun xavfli sanaladi. Zaytun moyini bemalol yuqori haroratda qizdirish mumkin va tarkibidagi to'yinmagan yog' kislotalari kamligi bois deyarli oksidlanmaydi. Shuning uchun o'z sog'ligini o'ylagan kishilar qizdirib qovuriladigan har qanday ovqat tayyorlashda bemalol zaytun moyidan foydalanishi mumkin.

- Zaytun moyini 3 oy davomida och qoringa bir choy qoshiq ichish oshqozon yarasi va gastritni davolashga yordam beradi.

- Zaytun moyi chaqaloqlarni ona ko'krak sutidan ajratganda ham kerak bo'ladi. Zaytun moyida ona ko'krak suti tarkibidagiga o'xshash yog'lar mavjud. Buning uchun oz – ozdan bo'tqaga, sabzavot pyuresiga qo'shib beriladi. Aslida ko'krak suti va zaytun moyi tarkibidagi yog' kislotasi miqdori deyarli bir xil – taxminan 8% dan.

- Zaytun moyini teriga surilib, ma'lum vaqtdan so'ng vanna qabul qilinsa, terini silliq qiladi, qurib qolishidan saqlaydi. Teridagi ajinlarga qarshi vosita: zaytun moyi va limon sharbatidan teng miqdorda aralashma tayyorlanadi va haftasiga 1 – 2 marta foydalaniladi. Homiladorlikning 8 oyligida qorin sohasiga surilsa, tug'riqdan keyingi dog'larni ketkazadi.

- Ortiqcha vazndan xalos bo'lmoqchi bo'lganlarga zaytun moyi foydali. Ma'lum miqdorda qabul qilinsa ishtahani bo'g'ib ozishda yordam beradi. Bundan tashqari zaytun moyi bilan tozalangan brilliant, fonar va stol lampalari xiraligi ketadi, tiniqlashadi.

Olingan tajribalardan shunday xulosaga kelish mumkinki, zaytun moyi nafaqat iste'mol moyi sifatida balki, ta'mining xushbo'yligi, dorivorligi va xalq tabobatida, shuningdek, inson hayotida tutgan o'rni beqiyosdir.

Xulosa.

Zaytun moyi o'z tarkibi bilan hamma moylardan ustun turadi, uning tarkibida 102 ta element mavjud. Bu moy o'ta sifatli, hazm bo'lishi oson, tarkibida inson organizmi uchun zararli moddalarni mutloq saqlamaydi, tarkibi jihatidan ona suti tarkibidagi moyga juda o'xshashdir. Dunyoda iste'mol qilinadigan moylar ichida eng dorivor va sifatli deb tan olingan moy, zaytun moyidir. Zaytun daraxti meliorant o'simlik bo'lib, tog' va tog' oldi hududlarida ekiladi. U tuproqni sel yuvilishi, eroziya, yog'ingarchilikdan saqlaydi va mustahkamlaydi. Daraxtning ajoyib xususiyatlaridan biri uning uzoq umr ko'rishi va mustahkam baquvvat ildizga ega bo'lib tog'-o'rmon ko'chishiga yo'l qo'ymasligidir. Zaytun moyi tarkibida kam to'yintirilgan yog' kislotasi mavjud. Olimlar fikriga ko'ra, bu kislotalar organizmdagi "yomon" xolesterinlar miqdorini kamaytirib, "yaxshi", ya'ni ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi xolesterinlar miqdorini me'yorlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Холматов Х.Х., Ахмедов С.А. Фармакогнозия: Тиббиёт олий укув юртлари талабалари учун дарслик. — Т.: Ибн Сино номидаги НМБ, 1995.— 623 б.— (Фармацевтика институтлари талабалари учун укув адабиёти).
2. Saribayeva Mastura, Toshmatova Aziza. "Zaytun, sedana, mo'miyo shifobaxsh xususiyatlari". — Т: "Navro'z", 2015 у. 110 б.
3. Ибн Сино, Абу Али. Тиб қонунлари: К.IV (4) / Абу Али Ибн Сино; Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Абу Райхон Беруний номидаги Шарқшунослик институти – Тошкент: <<Sharq>>, 2020. – 848 б.
4. Растительные лекарственные средства Абу Али ибн Сино (Авиценны). Справочник // Под редакцией Ш.Б.Иргашева. – Ташкент: Абу Али ибн Сино, 2003. – 457 с.
5. E.T.Berdiyev, M.X.Hakimova, G.B.Mahmudova. O'rmon dorivor o'simliklari (o'quv qo'llanma). - Т.: «Sano-standart» nashriyoti, 2016.-276 bet.
6. Душенков В., Раскин И. Новая стратегия поиска природных биологически активных веществ.//Физиология растений, 2008, том 55, №4.-С.624-628.
7. Курмуков А.Г., Белолипов И.В. Дикорастущие лекарственные растения Узбекистана (ботаника, химия, фармакология, медицина).-Ташкент: Exfreneum press, 2012.-288 с.
8. Yuldasheva X.T. Zaytun yetishtirish agrotexnikasi. // O'zbekiston qishloq xo'jaligi jurnalining «Agro ilm» ilmiy ilovasi. – Toshkent, 2016. № 5 (43). – В. 50-51.
9. Yuldasheva X.T. Zaytun sovuqqa chidamlimi? // O'zbekiston qishloq xo'jaligi jurnali. – Toshkent, 2014. № 11. – В. 24-25.
- 3.Yormatova D.Yo., Yuldasheva X.T. Zaytun poya va novdasining o'sish dinamikasi. // O'zbekiston qishloq xo'jaligi jurnali. – Toshkent, 2015. – № 7, – В. 40-41.
10. Yormatova D.Yo., Xushvaqтова X.S., Yuldasheva X.T. Zaytun o'simligi intraduksiyasi va yetishtirish agrotexnologiyasi. // Ekologiya xabarnomasi jurnali. – Toshkent, 2017. – № 1. – В. 24-25.
11. <https://wikifarmer.com/growing-olive-trees/>
12. <https://www.frontiersin.org/journals/plant-science/articles/10.3389/fpls.2017.01830/full>
13. <https://azud.com/en/crop/olive-tree/>

УДК: 634.6+634.63

Озодбекова Гавхарой Азизбек кизи

Тошкент давлат аграр университети талабаси

Зубайдуллаева Камола Акмалжон кизи

Тошкент давлат аграр университети талабаси

Юлдашева Хавасхон Тождин кизи

Доцент, Андижон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар институти

ЗАЙТУН ДАРАХТИНИНГ АГРОТЕХНОЛОГИЯСИ ВА ДОРИВОР ХУСУСИЯТЛАРИ

Annatsiya: Maqolada Ўзбекистонда доривор Зайтун дарахтининг кўпайтириши ва етиштиришининг илмий асосланган усуллари бўйича илмий тадқиқот натижалари келтирилган. Шу билан бирга Зайтун дарахтининг тиббиётда қўлланилиши ва кимёвий таркиби тўғрисида маълумотлар келтирилган.

Калим сўзлар : Зайтун , интродукция , траншея , кимёвий таркиб , уруғлар .

Abstract: The article presents the results of scientific research on scientifically based methods of reproduction and cultivation of Olive trees. At the same time, information is given on the therapeutic use of Olive trees materials and its chemical composition.

Key words: Olive, introduction, trench, chemical composition, seeds.

Аннотация: В статье представлены результаты научных исследований по научно обоснованным методам размножения и выращивания оливковых деревьев. При этом предоставляется информация о лекарственных свойствах и химическом составе оливкового дерева.

Ключевые слова: Олива , интродукция , траншея , химический состав , семена.